

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

2022

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: Awara 3

Bammbiri ǀǀ ǀǀ na masiatari a 6.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Heli bammbiri li na khethekanyo MBILI:

KHETHEKANYO YA A: Maanea (50)

KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwa Vhudavhidzani: (2 x 25) (50)

2. Ni lavhelelwa u fhindula mbudziso NTHIHI u bva kha KHETHEKANYO YA A, na MBILI u bva kha KHETHEKANYO YA B.

3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa khalwo.

4. Thomani KHETHEKANYO INWE na INWE kha siatari LISWA.

5. Ni fanela u pulana (sa tsumbo ni tshi shumisa mapa wa muhumbulo/nyolo/ tshati ya nyelelo/maipfi a re khii), u sedzulusa na u vhalulula mushumo waṅu. Pulane i fanela u vhonala yo RANGELA phindulo yaṅu.

6. Vhupulani hoṭhe vhu fanela u sumbedzwa zwi khagala. Ni tsivhudzwa u tala mutalo wo budaho vhukati ha vhupulani hoṭhe.

7. Ni tsivhudzwa nga ndila yo khwathisedzwaho vhukuma u shumisa tshifhinga tshaṅu nga ndila i tevhelaho:

KHETHEKANYO YA A: u ya kha minetse ya 100

KHETHEKANYO YA B: u ya kha minetse ya 80 (2 x 40)

8. Nomborani phindulo dzaṅu zwi tshi anana na kunomborelwe kwa mbudziso kwo shumiswaho kha ili bammbiri la mbudziso.

9. Thoho i SONGO dzhielwa nṭha musi ni tshi vhalo tshivhalo tsha maipfi.

10. Nwalani nga vhudele, nahone zwi no vhalea.

KHETHEKANYO YA A: MAANEA**MBUDZISO YA 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI fhedzi kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha a 400 u swika kha a 450. Nwalani NOMBORO na T̂HOHO ya maanea e na nanga.

Tsumbo: 1.4 Ndi tshi fhira afho fhethu maṅo anga a nzwuruma malofha.

- 1.1 U tambudzwa hanga zwo ṅoṅou ita uri ndi shavhe tshikolo. [50]
- 1.2 Vhubindudzi, thandululo makone ya u takula ikonomi kha ḽino. [50]
- 1.3 Vhurereli ndi thikho ya mikhwa na mvelele yashu. T̂ṅani. [50]
- 1.4 Ndi tshi fhira afho fhethu maṅo anga a nzwuruma malofha. [50]
- 1.5 Zwileludzi zwa vhudavhidzani, zwiṅṅuwedzi zwa dzikhakhathi. [50]
- 1.6 Hune ha vha na bono hu na mitshelo mivhuya. [50]
- 1.7 Zwifanyiso zwi tevhelaho zwi nga ṅokonya kana zwa vusa zwipfi zwaṅu, kana zwa dzikusa kuvhonele kwaṅu kwa zwithu. Dinangeleni tshifanyiso ni kone u nwalala maanea. Nwalani nomboro ya mbudziso ye na nanga (1.7.1 kana 1.7.2), ni kone-ha u ṅea maanea aṅu ṅoho yo teaho.

PFESANI: Hu tea u vha na vhuṅumani vhu re khagala vhukati ha maanea aṅu na tshifanyiso tshe na nanga.

1.7.1

[Tshi bva kha <http://www.google.images>]

[50]

1.7.2

[Tshi bva kha <http://www.google.images>]

[50]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO YA 2**

- Fhindulani mbudziso MBILI kha dza rathi dzi tevhelaho.
- Vhulapfu ha mutumbu wa phindulo inwe na inwe vhu vhe maipfi a u bva kha a 180 u swika kha a 200.
- Dzhielani nzhele zwi tevhelaho:
  - Vha tangedzaho mafhungo, redzhistara, thouni na tshitaila.
  - Munanguludzo wa maipfi na tshivhumbeo tsha luambo.
  - Tshivhumbeo.
- Nwalani NOMBORO na THOHO ya tshibveledzwa tshe na nanga.

Tsumbo: 2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI (FOMALA)

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI (FOMALA)

Vhuponi ha hanu vhunzhi ha vhaswa vhane vha wana magavhelo a vhatu vha sa shumi, vha renga mahalwa, vha nwa vha kambiwa vha vho sokou tshimbila dzibadani vha sa tsha londa. Mapholisa na vhone a vha tsha kaidza, vha sokou litsha zwo ralo. Inwi sa mudzulapo, ni vhona kuitele ukwu kwo khakhea.

Nwalelani mulangatshitshi tsha mapholisa a tsini ni tshi sumbedza u sa farea zwavhudi nga maitele aya. [25]

2.2 IMEILI

Inwi ni muswa ane a vha na vhukoni ha nthesa kha zwa pfunzo nahone no lindela u do nwa mulingo wa giredi ya 12 vhukati ha nwa uno. Zwo ralo no delwa nga muhumbulo wa u thusa vhana vha tshikolo nga dzitshunwahaya na miwe mishumo ya tshikolo, saizwi vha sa yi tshikoloni maduvha othe.

Nwalelani imeili ramabindu wa tsini ni tshi khou humbela u shumisa tshinwe tsha zwifhato zwawe kha u bveledza muhumbulo uyo. [25]

2.3 ATHIKILI YA GURANNDI

Vhuponi ha hanu, vhabvana na vhananyana vha dzulela u tamba magarata lutakani lwa henefho tsini vho sia vhana mahayani. Tshi dinaho ndi tsha uri vho lwa vha thavhana nga dziphanga. Inwi no vhona gada ilo, na vho humbelwa nga ramafhungo wa gurandi ya Tumbulalushaka uri ni divhadze lushaka nga ha nyethe iyo.

Nwalani athikili ya gurandi ine na do i nekedza ramafhungo uyo. [25]

2.4 MUVHIGO WA FOMALA

Tshikoloni tshine na dzhena khatsho hu vhonala dzema la u fhidza ha vhagudi kha ngudo dzavho hu si na thendelo, zwiito izwo zwi anzela u itea nga Musumbuluwo na Lavhutanu. Inwi sa muñwaleli wa Khoro ya Vhagudi, no humbelwa nga Thohoyatshikolo u sedzulusa ilo fhungo.

Nwalani muvhigo une na do u nekedza Thohoyatshikolo. [25]

2.5 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU

Muvhunduni wa hanu ho vha na khombo ya goloi ye ya wa musu yo hwala vhatambi vha bola vha henefho. Mashudumavhi khotsimunene wanu Vho-Ndidivhani Matiosi Tshibanndidi vhe vha vha vhe mugudisi wa vhatambi avho, vho mbo di lovhela henefho. Kha ndado yeneyo no humbudza tshilikadzi ya mufu uri nganeavhutshilo vha i litshele zwandani zwanu.

Nwalani nganeavhutshilo ine na do i vhala nga duvha la mbulungo yavho. [25]

2.6 TSHIPITSHI

Nga murahu ha u wana thuso ya u kunakiswa kha zwidzizivhadzi ngei kha tshiimiswa tshi kunakisaho vho mbwandamelaho khazwo. No vhidzwa nga vhulangi ha tshikolo tsha Phenyoni uri ni vhe phangami ya u kaidza na u dovha na eletshedza vhagudi kha masiandaitwa a zwidzizivhadzi saizwi no vha ni mushumisi wazwo.

Nwalani tshipitshi tshine na do tshi vhala afho tshikoloni nga duvha la tsivhudzo ya lushaka kha khombo ya u shumisesa zwidzizivhadzi. [25]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 50
MARAGAGUTE: 100

